

YARGI BÖLÜMÜ**DANIŞTAY KARARI****Esas No : 1983/2****Karar No : 1983/11**

ÖZÜ : Çalışarak hayatını kazanamayacak durumdaki kişilerin 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa 1239 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 2'de yer alan «... başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl...» ibaresi kapsamında mütalâa edilmesi gerektiği hakkında.

İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME KURULU KARARI

Karar düzeltilmesi talepleri reddedilmek suretiyle kesinleşmiş bulunan Danıştay Onuncu Dairesinin E : 1971/3365; K : 1972/1512, E : 1972/2327, K : 1974/1646, E : 1972/2625; K : 1974/1707 sayılı kararlarında, sadece, «başkasının fiili, bedeni güç yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl» yani başkaları tarafından yemek yedirilip su içirilen, tuvalet, giyinme vs. gibi günlük normal ihtiyaçları fiziki yardımla başkaları tarafından karşılanan kimselerin 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa 1239 sayılı Kanunla eklenen Ek Madde 2'deki «... başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl» ibaresi kapsamında mütalâa edilmiş olmalarına karşılık Danıştay Üçüncü Dairesinin düzeltilmesi yolundaki istek de reddedilmek suretiyle kesinleşen E : 1982/4551, K : 1982/1990 sayılı kararıyla, kararın düzeltilmesi isteği üzerine verilen E : 1982/5879, K : 1982/3146 sayılı kararında, yeme, içme, giyinme, tuvaletle gitme gibi günlük normal ihtiyaçlarını başkasının fiziki yardımına ihtiyaç duymaksızın karşılayabilmekle beraber çalışarak hayatını kazanamayan kimselerin de bu ibare kapsamında mütalâa edilmiş olduklarından bahisle T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce Danıştay Başkanlığına verilen 28/2/1983 günlü dilekçe ile iki Dairenin kararları arasındaki bu çelişkinin içtihatların birleştirilmesi yolu ile giderilmesinin istenilmesi ve Danıştay Başkanlığınca da isteğin yerinde görülerek, içtihatları Birleştirme Kuruluna havale edilmesi üzerine Raportör Üyenin raporu, aralarındaki aykırılığın giderilmesi istenilen kararlar ve ilgili mevzuat incelendikten, Danıştay Başsavcısının «İçtihadın Danıştay Üçüncü Dairesinin kararları doğrultusunda birleştirilmesinin yerinde olacağı» yolundaki düşüncesi de dinlenildikten sonra işin gereği görüşülüp düşünüldü :

İçtihadın birleştirilmesi isteğine konu olan kararlar :

Karar düzeltilmesi talepleri reddedilmek suretiyle kesinleşmiş bulunan Danıştay Onuncu Dairesinin E : 1971/3365, K : 1972/1512, E : 1972/2327, K : 1974/1646, E : 1972/2625, K : 1974/1707 sayılı kararlarında, 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında 1239 sayılı Kanundaki «Başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede malûl olma» halini başkasının fiili, bedeni güç yardımı olmaksızın hayatın idamesine imkân bulunmaması hali olarak anlamının ve kabul etmenin zorunlu olduğu, 1239 sayılı Kanunun müzakere tutanakları ile gerekçesinin de bu görüşü doğruladığı belirtildikten sonra davacıların dosyalarına ibraz ettikleri hastane sağlık kurulu raporlarında

«çalışarak hayatlarını kazanamayacakları» kayıtlı bulunmasına rağmen, başkasının fiili ve bedeni güç yardımına muhtaç olmadıklarından bahisle, kendilerine T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce aylık bağlanmaması yolundaki işlemler aleyhine açtıkları davaların reddine karar verilmiştir.

Danıştay Üçüncü Dairesinin düzeltilmesi yolundaki istek de reddedilmek suretiyle kesinleşen E : 1982/4551, K : 1982/1990 sayılı kararıyla, Danıştay Onuncu Dairesinin E : 1980/184, K : 1981/1424 sayılı kararının düzeltilmesi isteği üzerine verdiği E : 1982/5879, K : 1982/3146 sayılı kararlarında ise, davacıların hayatlarını çalışarak kazanamayacaklarının ibraz ettikleri hastane sağlık kurulu raporlarıyla sabit bulunduğu ve bu kabil kişilerin 1239 sayılı Kanundaki «..... başkalarının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl.....» ibaresi kapsamında mütalâa edilmesi gerektiği görüşüyle T. C. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğünce davacılara aylık bağlanmaması yolunda tesis edilen menfi işlemlerin iptali cihetine gidilmiştir.

İnceleme :

5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 108 inci maddesinde, kendisini ve Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre bakmaya mecbur olduğu ailesi fertlerini geçindirmeye yetecek geliri, malı (para veya o mahiyetteki kıymetler dahil) veya kazancı bulunmayanlara, bu Kanun hükümlerinin uygulanmasında «muhtaç», 44 üncü maddesinde de her ne sebeple olursa olsun, vücutlarında hasıl olan arızalar veya duçar oldukları tedavisi imkânsız hastalıklar yüzünden vazifelerini yapamayacak duruma giren iştirakçilere «malûl» denileceği ve haklarında bu Kanunun malûllüğe ait hükümlerinin uygulanacağı derpiş edilmiş, 52 nci maddesinde ise vazife malûllüklerinin 6 derece olduğu ve bu malûllüklerin nev'ileri ile derecelerinin Tüzükte belirtileceği ifade edildikten sonra, Tüzükte gösterilenler dışında görülecek malûllüklerin hangi dereceye gireceğinin Sandık Sağlık Kurulunca tayin olunacağı hükme bağlanmıştır.

5434 sayılı Kanuna 1239 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle eklenen Ek Madde : Z de ise aynen «Ölüm tarihinde aylığa müstahak olmayan veya aylığı kesildikten sonra başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl ve muhtaç duruma giren erkek çocuklara yazı ile Sandığa müracaatlarını takip eden aybağından itibaren aylık bağlanır ve gerekirse 68 inci maddeye göre düzeltme yapılır.» denilmektedir.

Görüldüğü üzere, Kanun koyucu, iştirakçinin öldüğü tarihte aylığa müstahak olmayan veya o tarihte aylığa müstahak olmakla birlikte bîlâhare aylığı kesilen erkek çocuklarına yetim aylığı bağlanabilmesini, bunların, sonradan, başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl ve muhtaç duruma girmeleri şartına bağlamış bulunmaktadır.

Binaenaleyh iştirakçinin erkek çocuğu sonradan başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede malûl duruma girse bile aynı zamanda muhtaç da değil ise ya da muhtaç olmakla birlikte başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede malûl değil ise aylık bağlanması söz konusu olmamaktadır.

Aralarındaki aykırılığın içtihadın birleştirilmesi suretiyle giderilmesi istenilen ve esas ve karar numaraları yukarıda belirtilen kararlara konu bütün davalarda, davacıların muhtaç, yani fakr-ü zaruret içerisinde bulunduğu hususunda taraflar arasında ihtilâf yoktur.

Durum böyle olunca, yukarıda söz konusu edilen 44 üncü ve 52 nci maddelerde «malûl» sıfatının «meflûç» kelimesinin eşanlamısı olarak değil, vazife yapamayacak yani çalışamayacak duruma girenleri ifade etmek üzere kullanıldığı da göz önüne alındığında, «başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl duruma giren» ibaresinin Danıştay Onuncu Dairesince yorumlandığından daha geniş bir şekilde yorumlanmasında, yani yeme, içme, giyinme, tuvalete gitme gibi günlük normal ihtiyaçlarını başkasının fiili, bedeni güç yardımıyla ihtiyaç duymaksızın karşılayabilmekle beraber çalışarak hayatını kazanamayan kimseleri de kapsadığının kabul edilmesinde zaruret vardır.

Zira; aksi takdirde bu durumdaki erkek çocuklar esasen fakr-ü zaruret içerisinde bulunduklarına, çalışarak hayatlarını kazanmaları da söz konusu olmadığına göre aklıktan ölüme mahkûm ya da dilenmeğe mecbur ve en iyi ihtimalle de akraba ve komşularının insaf ve merhametine terk edilmiş olacaklardır ki, T. C. Emekli Sandığının bir sosyal güvenlik müessesesi olduğu da göz önüne alındığında, böyle bir neticenin tasvip ve tecviziye imkân bulunmadığı açıktır.

Sonuç : Bu sebeplerle içtihadın Danıştay Üçüncü Dairesinin iptal kararları doğrultusunda birleştirilmesine 29/12/1983 tarihinde oyçokluğu ile karar verildi.

AYRIŞIK OY

X-1239 Sayılı Kanunla 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununa getirilen ek 1. maddede yer alan «fiili hizmet süresi 5 yılı doldurduktan sonra vefat eden iş-tirakçilerin, ölüm tarihinde başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl ve muhtaç bulunan dul ve yetimlerine, yazı ile Sandığa müracaatlarını takip eden aybaşından itibaren 15 yıl hizmet süresi üzerinden 68. maddedeki esaslara göre dul ve yetim aylığı» bağlanacağı yolundaki hükümle, ölüm tarihinde, aylığa müstahak olmayan veya aylığı kesildikten sonra başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını devam ettiremeyecek derecede malûl ve muhtaç duruma giren erkek yetimlere, yazı ile Sandığa müracaatlarını takip eden aybaşından itibaren aylık bağlanacağı, gerekirse 68. maddeye göre düzeltme yapılacağına ilişkin Ek 2. maddede vaz edilen hükümle, T. C. Emekli Sandığına tabi olan personelden en az 5 yıllık hizmet süresi varken vefat edenlerin, sözü edilen Emekli Sandığı Kanunu hükümlerine göre toptan ödemeye müstahak bulunan dul ve yetimlerinden veya 10 yıldan fazla hizmeti varken ölenlerin, 74. maddede açıklanan şartları haiz olmadığından aylığı müstahak durumda bulunmayan veya aylığı müstahak olupta bilâhare 74. maddede açıklanan koşulları yitirdiğinden aylığı kesilmiş olan erkek yetimlerinden, başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede malûl ve muhtaç olanlarına 15 yıllık hizmet süresi olan adi malûllere bağlanacak aylık esasına göre dul veya yetim aylığı bağlanma imkânı getirilmiştir.

Bu kanun hükümlerine göre, kendilerine aylık bağlanmasını isteyen dul ve yetimlerin, 5434 sayılı Kanunun 108. maddesinde, «kendisini veya Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre bakmaya mecbur olduğu aile fertlerini geçindirmeye yetecek geliri, malı bulunmayan kimse» olarak tarifi yapılmış olan muhtaç durumda bulunduğunu ve aynı Kanunun 44. maddesinde; vücudunda hasıl olan arıza veya duçar olduğu tedavisi imkânsız hastalık yüzünden vazife yapamıyacak durumda bulunanlara malûl denileceği yolunda vaz edilen hükme uyan malûliyet içinde olduğunu ve bu malûliyetinin başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede bulunduğunu tevsik etmeleri gerekmektedir.

Vazife yapamayacak durumda malûliyeti doğuran vücuttaki bir arıza veya tedavisi imkânsız hastalıkların nevileri ve dereceleri, 5434 sayılı Kanunun vazife

malûlîlikleriyle ilgili hükümlerinde tesbit edilmiş ve 52. madde delaletiyle 15/8/1953 gün ve 8485 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmakla yürürlüğe giren Tüzükte 1 ilâ 6. derece arasında açıklanan malûliyetlere sebep olan arıza ve tedavisi imkansız hastalıkların nevelerinin belirtilmesinde, 1. derece malûliyetler meyanında açıklanan arıza ve hastalıklardan başkasının yardımını gerektiren arıza ve hastalık nevelerinde; bu yardımı ilgiliye, gitmesinde, gelmesinde, yemesinde, içmesinde, başka bir deyişle günlük ihtiyaçlarını karşılamada, denetim ve gözetimin yanı sıra üçüncü şahıslar tarafından fiziki güç kullanılmak suretiyle yapılan yardımlar olarak açıklanmış bulunmaktadır.

Esasen 1956 yılında, 6741 sayılı Kanunla 5434 sayılı Kanunun 53. maddesine getirilen fıkra hükmüne göre enaz 5 yıllık emekliliğe tabi hizmeti varken 5434 sayılı Kanunun 44. maddesine göre malûl sayılarak emekliye ayrılan ve hakkında 82. madde gereğince toptan ödeme yapılacak olan bir iştirakçinin, kendisine; bu malûliyetini, başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede olduğunu sağlık kuruluşu raporuyla tevsik etmesi halinde 15 yıllık hizmeti olan adı malûller gibi aylık bağlanma imkânı getiren Kanun koyucu, malûliyete neden olan arıza veya hastalıktaki başkasının yardımını, ilgiliye günlük ihtiyaçların karşılanmasında fiziki güç niteliğinde yapılan yardımlar olduğunu gerekçesinde açıkça vaz etmiştir.

Nitekim, gerek 6741 sayılı Kanunla getirilen fıkra hükmünden faydalanmak isteyen iştirakçinin kendisine, gerekse 1239 sayılı Kanunla getirilen ek madde hükümlerinden yararlanmak isteyen dul ve yetimlerine sağlık kuruluşlarınca verilen raporlarda, ilgiliyi vazife yapamayacak duruma getiren arıza ve tedavisi imkansız hastalığın tarifinin yapılmasının yanı sıra bu arıza ve hastalıkta, ilgilinin diğer bir kimsenin güç yardımına ihtiyacının olup olmadığı da belirtilmektedir.

Hal böyle olunca, ilgilinin, duçar olduğu arıza veya tedavisi imkansız hastalık açıklanarak hakkında görev yapamayacağını belirten sağlık kuruluşları raporlarında, bu arıza ve tedavisi imkansız hastalıkta ilgilinin başkasının güç yardımına ihtiyacı olmadığını açıklanması halinde veya bu arıza ve tedavisi imkansız hastalıkta başkasının güç yardımına ihtiyaç bulunmadığı hususu esasen herkes tarafından bilinen bir keyfiyet olması halinde, bu kimsenin malûliyetli derecesini yukarıda bahsi geçen kanunların aradığı nitelikte bir malûliyet derecesi olarak görmek imkânı yoktur.

Bu sebeplerle başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede malûl olma durumunu, malûliyetle, ilgiliye diğer şahıslar tarafından yapılan denetim, gözetiminin yanı sıra gitme, gelme, içme, yemele yapılan fiziki güç yardımına ihtiyaç gösteren malûliyet olarak anlamak icap edeceği görüşüyle daire kararları arasında mevcut olan içtihat aykırılığının yukarıda açıklanan görüşün egemen olduğu 10. Daire kararı çerçevesinde birleştirmek suretiyle giderilmesi oyu ile çoğunluk kararına katılmıyoruz.

Üye	Üye	Üye	Üye
Şafak Sancar	Mahir Tunçalp	Semih Tekin Telli	Abdi Emin Akın

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İdare Merkezinden :

29/3/1984 tarihinde uygulanacak ABD dolarının esas kuru;
1 ABD \$ = TL 304,70 dir.